

**QARAQALPAQSTAN RESPUBLIKASÍ XALÍQ BILIMLENDIRIW
MINISTRILIGI**

RESPUBLIKALÍQ OQÍW-METODIKILÍQ ORAYÍ

**QARAQALPAQ TILI PÁNI OQÍW BAĞDARLAMASÍ
(5-9, 11-KLASS)**

NÓKIS-2018

Qaraqalpaq tili pánin oqıtıwdıń maqset hám wazıypaları

Ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner biimlendiriw mákemelerinde qaraqalpaq tili pánin oqıtıwdıń tiykarǵı maqseti — óz pikirini awızeki hám jazba túrde durıs hám anıq bayan etetuǵın, kitap oqıw mádeniyatı qalıplesken, erkin hám dóretiwshilik penen pikirley alatuǵın, ózgeler pikirini anılay alatuǵın — qarım-qatnas hám sóylew mádeniyatı rawajlanǵan shaxstı tárbiyalawdan ibarat.

Ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner bilimlendiriw mákemelerinde qaraqalpaq tili pánini oqıtıwdıń tiykarǵı wazıypası:

Oqıwshını pikirlewge, ózgeler pikirini anılawǵa, óz pikirini awızeki hám de jazba formada sawatlı bayan ete alıwǵa qaratılǵan sóylew kompetenciyasını rawajlandırıw;

oqıwshılarda grammatikaga baylanıslı ózlestiriletuǵın bilimlerdi (fonetika, leksikologiya, sózdıń quramı, sóz jasalıwı, morfologiya, sintaksis, jazıw hám imla, irkilis belgileri, sóylew stilleri, stilistikaga baylanıslı túsiniklerdi) rawajlandırıw;

qaraqalpaq tiliniń keń imkaniyatlarınan ónimli paydalanǵan halda durıs hám anıq bayanlay alıwdı rawajlandırıwǵa qaratılǵan Lingvistikalıq kompetenciyalardı qalıplestiriwden ibarat.

Qaraqalpaq tili páni boyınsha ulıwma orta bilim beriw hám orta arnawlı, kásip-óner bilimlendiriw mákemeleri barlıq bilim alıw tilleri boyınsha) pitkeriwshileriga qoyılǵan uqıplılıq talapları

1. sóylew kompetenciya (tıńlap túsiniw, sóylew, oqıw, jazıw):

A1

Berilgen tapsırma, ápiwayı tekstlerdi tıńlap túsinip aladı; tekstti túsinip oqıy aladı; awızeki sóylewde sóz hám gáplardıń aytılıwına ámel etedi;

65 — 70 sózden ibarat diktanttı jaza aladı;

xabar, suwretlew tiykarında 5-6 gápten ibarat tekst jarata aladı, avzac hám qol jazbaǵa ámel etedi; imla hám irkilis belgileriniń jumsalıw qaǵıydalarına ámel qıladı; dostı, ata-anası, ustazına qutlıqlaw yaki xat jaza aladı.

A1+

ápiwayı teksttiń tiykarǵı mazmunın túsinedi hám túsendire aladı; tekst mazmunın túsinip kórkemlep oqıy aladı;

70 — 75 sózden ibarat diktanttı jaza aladı;

7-8 gápten ibarat xabar yaki suwret tiykarında tekst dúze aladı.

A2

tıńlanǵan tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı xabar, waqıya-hádiyselerdi túsendire aladı; sóz, gáp hám atama (termin)lardıń mánisin túsinip durıs oqıy aladı;

sóz hám gáplerdi baylanıstıra alǵan halda pikirini anıq hám anıq jazba bayanlay aladı;

140 — 160 sózden ibarat diktant jaza aladı, 20 — 25 gápten ibarat dóretiwshilik penen tekst (bayan, shıǵarma) jaza aladı,
bayanǵa joba dúze aladı, epigraf tańlay aladı;
tekstte kórkem suwretlew qurallarınan orınlı paydalana aladı;
qol jazba, irkilis belgileri hám imla qaǵıydalarına ámel etedi;
is qaǵazların (arza, maǵlıwmatnama, xat, ómir bayan, daǵazalar) jaza aladı.

A2+

ǵalabalıq xabar qurallarındaǵı aktual temalarǵa baylanıslı xabar hám maǵlıwmatlardı túsine aladı;
túrli janrǵa baylanıslı tekstlerdegi sóz, gáp hám atama (termin)lardıń mánisin túsiniw, durıs hám anıq oqıy aladı;
tanıs temada prezentaciya isley aladı;
160 — 180 sózden ibarat diktant jaza aladı; oqıp esittirilgen tekst yaki tema tiykarında 26 — 30 gápten ibarat dóretiwshilik penen tekst (bayan, shıǵarma) jarata aladı;
is qaǵazların (arza, maǵlıwmatnama, xat, ómir bayan, daǵazalar) jaza aladı.

V1

Tıńlap túsiniw: taraw boyınsha ilimiy-ǵalabalıq sóylewdi túsinedi, tıńlanǵan teksttegi tiykarǵı xabardı ajıratıp aladı, ǵalabalıq xabar qurallarındaǵı aktual xabarlar mazmunın, maqsetin sezine aladı, tıńlap túsinedi. Sóylewdiń durıslıǵı, logikalıq izbe-izligi, tazalıǵı hám tásirshenligin ańlaydı, atamalar, kásip-óner sózleriniń mánis – ózgesheligin ajıra aladı.

Sóylew: sóylewdi kórkemlep, anıq, mazmunlı hám tásirli bayanlay aladı, leksikalıqalıq, grammatikalıq hám stilistikalıq kriteriyalarǵa ámel etedi, sóylewde logikalıq pátti orınlı hám durıs qoyadı.

Oqıw: túrli janrdaǵı tekstlerdi kórkemlep hám tásirli oqıy aladı, gáptiń bayanlanıw maqseti, ishki-sezim, ápiwayı hám qospa gápler tolqınına ámel etip oqıyadı.

Jazıw: pikirdi bayanlawda logikalıq izbe-izlik penen, irkilis belgilari, sóylewde kiris aǵza hám kiris gápler, tuwra gáp, tildiń kórkemlew quralları, pikir bayanlawda qospa gáptiń jay hám quramalı túrлерinen paydalanadı.

Dóretiwshilik penen tekstlar jarata aladı. Imla hám stillik qaǵıydalarına ámel etedi. Rásmiy hám jeke xatlardı ajırata aladı.

30 — 35 gápten ibarat dóretiwshilik penen tekst (bayan) jaza aladı.

V1+

Tıńlap túsiniw: ilimiy dereklerdegi ortasha quramalı maǵlıwmatlardı tıńlap túsinedi. Sóylew stilistikasına tánózgesheliklerin tıńlap túsinedi.

Sóylew: sóylewdi kórkemlep, anıq, mazmunlı hám tásirli bayanlay aladı, leksikalıqalıq, grammatikalıq hám stilistikalıq kriteriyalarǵa ámel etedi, sóylewde logikalıq pátti orınlı hám durıs qoyadı.

Oqıw: túrli janrdaǵı tekstlerdi tekstlerdi kórkemlep hám tásirli oqıy aladı, gáptiń bayanlanıw maqseti, ishki-sezimlerdi seze aladı, olardaǵı stillik qurallardıń áhmiyetin biledi.

Jazıw: pikirdi bayanlawda qospa gáptiń jay hám quramalı túrлерinen paydalanadı, bir pikirdi hár túrli formada bayanlaydı. Dóretiwshilik penen kórkem

tekstler jarata aladı. Imla hám stillik qaǵıydalarına ámel etedi. Qánigelikke baylanıslı tekst dúze aladı, bunda til birliklerinen orınlı paydalanadı.

35 — 40 gápten ibarat dóretiwshilik penen tekst (bayan, shıǵarma) jaza aladı.

1. **Lingvistikalıq kompetenciya** (*fonetika, grafika, orfoepiya, orfografiya, leksikalıqa, grammatika hám stilistikaǵa baylanıslı*):

A1

qaraqalpaq tilindegi sóylew dawısların ajırata aladı, sózlerdi ótkermelew qaǵıydalarına ámel etedi;

temaǵa baylanıslı jańa sózlardi awızeki hám jazba sóylewde qollana aladı;

jazba sóylewde irkilis belgilarin durıs qollana aladı.

A1+

Sózlardıń seslik quramın orfoepikalıq tárepinen durıs qalıplestire aladı;

Gáptiń bayanlanıw maqsetine qaray túrlerin ajırata aladı hám jazba sóylewde orınlı qollana aladı.

A2

Aytılıwda hám jazıwda ses almasıw, ses qosılıp aytılıwı, ses túsip qalıwı sıyaqlı hádiyselerden orınlı paydalana aladı;

ózlestirilgen leksikalıq birliklerdi gáp quramında qollana aladı;

fonetikalıq, leksikalıq hám grammatikalıq analiz ete aladı;

pikirdi logikalıq izbe-izlikte bayanlay aladı;

tekstte tildiń kórkemlew qurallarınan paydalana aladı.

A2+

Seslerdiń aytılıwında orfoepiyalıq kriteriyalarǵa ámel qıladı;

leksikalıq birliklerdiń mánisin ajırata alıwda sózliklerden ónimli paydalana aladı.

Lingvistikalıq kompetenciya (*fonetika, leksikalıqa, grammatika*):

V1, V1+

Fonetika: fonemalardı hám stilistikasın túsine aladı, fonetikalıq ózgerislerdi orfoepikalıq qaǵıydalar boyınsha analizley aladı, dawıs hám pátti sóylewde qollana aladı.

Leksikalıqa: sózlerdiń awıspalı mánisi, stillik ózgeshelikleri hám atamalardı ajırata aladı, olardan sóylewde durıs paydalana aladı. Qaraqalpaq tili leksikasınıń rawajlanıwı, bayıwı dereklerdi bayanlay aladı.

Grammatika: sóz shaqapları, qaratpa, modal hám eliklewish sózlar, olardıń zatlasıwı hám de stillik ózgesheliklerin túsine aladı hám bayanlay aladı. Sóz dizbegi hám gáp hám onıń grammatikalıq belgileri, dialog nutq sóylew belgileri, gáp aǵzalarınıń túrleri, ápiwayı hám qospa gáplar sinonimlerin, tuwra gáp, teksttiń ózine tán ózgesheliklerin ajırata aladı hám qarım-qatnasta grammatikalıq hám de sintaksislik birliklerden orınlı paydalana aladı.

V1+

Fonetika: fonetikalıq ózgerislerdi orfoepiyalıq qaǵıydalarǵa tiykarlanıp túsindire aladı, dawıs hám páttiń sóylewdegi áhmiyetin, jazıw principlerin aytıp bere aladı.

Leksikalıq: qaraqalpaq tili leksikasınıń rawajlanıwı, bayıwı dereklerin túsindire aladı.

Grammatika: sóz shaqapları, gáp aǵzalarınúń stillik ózgesheliklerin túsiniń, aytıp bere aladı. Sóylewde grammatikalıq hám sintaksislik birliklerden orınlı paydalana aladı.

Túsindiriw xatı

Ulıwma órta bilim beriw mákemelerinde qaraqalpaq tilin oqıtıwdıń maqseti- oqıwshılarda awızeki hám jazba sóylew kónlikpelerin, dóretiwshilik penen pikirlew uqıplılıqların, kitap oqıw hám sóylew mádeniyatın rawajlandırıwdan ibarat.

Qaraqalpaq tili pánin oqıtıwdıń tiykarǵı wazıypası - oqıwshı shaxsin pikirlewge, ózgeler pikirin anlawǵa, óz pikirin awızeki hám jazba túrde sawatlı bayan ete alıwǵa qaratılǵan sóylew kompetensiyasın rawajlandırıw; Oqıwshılarda grammatikaga baylanıslı ózlestiriletuǵın bilimlardı (fonetika, leksikalıqologiya, sózdiń quramı, sóz jasalıwı, morfologiya, sintaksis, imla, irkilis belgileri, sóylew stilleri, stilistikaǵa baylanıslı túsiniqlerdi) rawajlandırıw hám qaraqalpaq tiliniń keń imkaniyatlarınan ónimli paydalangan halda durıs hám anıq bayan ete alıwdı rawajlandırıwǵa qaratılǵan lingvistikalıq kompetensiyalardı qalıplestiriwden ibarat.

Qaraqalpaq tili páninen oqıw baǵdarlaması oqıwshılarda kompetensiyalardı qalıplestiriwge baǵdarlanǵan Mámleketlik bilimlendiriw standartı talaplarınan kelip shıqqan halda dúzildi. Oqıw baǵdarlamasında oqıwshılarda pánge baylanıslı sóylew hám lingvistikalıq kompetensiyalardı hám tayanısh kompetensiyalardıń elementlerin qalıplestiriw názerde tutılǵan.

Baslawısh klasta- oqıwshılardıń sawatlılıǵın támiyinlew, ádebiy sóylew ólshemlerine awızeki hám jazba sóylewge ámel etiw qalıplestiriw;

Ulıwma órta bilim beriwde – qaraqalpaq tili imkaniyatları tiykarında bilim alıwshı óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew hám sóylew ortalıǵı, sharayatı ham jaǵdayına sáykes túrde awızeki hám jazba durıs ham anıq sáwlelendiriw kónlikpelerin qalıplestiriwden ibarat.

Baslawısh klas oqıw baǵdarlaması tómenдеги bólimlerdi óz ishine aladı:

1. Sawat ashıw hám til ósiriw .
2. Ámeliy fonetika hám grammatika, imla hám til ósiriw.

Sawatlı jazıwǵa úyretiw barısı:

Álipbege shekemgi tayarlaw hám álipbe dáwirine ajratıladı. Tayarlıq hám álipbe dáwirinde bilim beriwge sawatlı jazıwǵa úyretiwdiń analiz-quramı -ses usılında ámelge asırıladı. Bunda oqıwshılardıń sóylewin jańa sózler esabınan bayıtıwǵa ayrıqsha itibat qaratıladı.

Baslawısh klasslarda qaraqalpaq tili páninen bilim beriwde oqıwshılarda sóylew qubılısınıń tiykarǵı túrlerin rawajlandırıwdı esapqa aladı. Qaraqalpaq tili pániniń mazmunın sesler, jazıwda seslerdiń sáwleleniwi, sóz shaqapları, olardıń ózgeriwi hám gápte sózlerdiń baylanıswı, sózlerdiń morfemikalıq quramı hám sóz jasalıwı, sózlerdiń leksika-semantikalıq toparları, imla qadıydaları hám irkilis belgileriniń qollanıwına tiyisli bolǵan bilimler quraydı.

5-9-klaslarda qaraqalpaq tili fonetikasi, leksikasi, morfologiya hám sintaksisin sistemalı hám ámeliy nátiyjeli úyreniw nátiyjesinde bilim alıwshıǵa tıltanıw páni tiykarların beriw emes, bálkim, bir nárese-hádiyseni ataw, pikirdi bayanlaw ushun ana tilinde imkaniyatlar bar ekenligin, hár qıylı forma hám kórinislerge iye bolǵan bunday

rán-báreń imkaniyatlardıń hár biriniń óz sáwleleniwiniń hám tásir etiw ózgesheligin óqıwshıǵa jetkeriw, onda usı táreplerin seze alıw, bunda xabar resurslarına múráját etiw mádeniyatın qalıplestiriw, hárbir forma hám imkaniyatlardan óz ornında paydalanıw uqıplılıqların rawajlandırıw bolıp tabıladı.

Ulıwma orta bilim beriw mektepleri qaraqalpaq til páninen úyrenilgen oqıw materiallarınıń akademyalıq licey hám kásip-óner kolledjlarında tákirarlanbaslıǵı, oqıwshılardıń jası, psixo- fiziologiyalıq ózgeshelikleri, ulıwma orta bilim beriwge tayarlıǵına sáykes keliwi hám grammatikalıq materiallardı áste-aqırın ápiwayıdan quramalıǵa qaray barıw principlerine tiykarlanıwı itibarǵa alınǵan.

Ulıwma orta bilim beriw sistemasında oqıwshılarda pánge baylanısh kompetensiyalar menen birgelikte tayanısh kompetensiyalardı qalıplestiriw belgilep berilgen. Bunda, qaraqalpaq tili pánin oqıtıw barısında oqıwshılarda tómendegi tayanısh kompetensiyalar qalıplestiriledi.

Xabarlar menen islew kompetensiyası:

A2

mediaxabarlar (radio, televizor, internet hám basqalar)den zárúr maǵlıwmatlardı izlep tabıw, saylap alıw, saqlaw, olardan nátiyjeli paydalana alıw, olardıń qáwipsizligin támiyinlew kónlikpelerin iyelew.

A2+

mediaxabarlar (radio, televizor, internet hám basqalar)den zárúr maǵlıwmatlardı izlep tabıw, saylap alıw, saqlaw, olardan nátiyjeli paydalana alıw, olardıń qáwipsizligin támiyinlew kónlikpelerin iyelew.

mediaxabarlar (radio, televizor, internet hám basqalar)den zárúr maǵlıwmatlardı izlep tabıw, saylap alıw, qayta islew, saqlaw, olardan nátiyjeli paydalana alıw, mediya mádeniyatqa iye bolıw.

Ózin-ózi rawajlandırıw kompetensiyası:

A2

Turaqlı túrde óz betinshe hám dóretiwshilik penen ózin-ózi rawajlandırıw, kúndelikli turmısta oqıp-úyrenip, sheshiwshi qarar qabıl ete alıw.

A2+

Turaqlı túrde turmıshlıq tájiriyesin erkin túrde arttırıp barıw, óz betinshe qarar qabıl ete alıw.

Sociyallıq belsendi puqaralıq kompetensiyası:

A2

klassta, mektepte, shańaraqta, máhállede hám jámiyette ótkerilgen ilajlarda belsendi qatnasıw, óziniń minnetin biliw, oǵan ámel etiw.

A2+

máhállede hám jámiyette ótkerilgen ilajlarda belsendi qatnasıw, óziniń minnetin biliw, oǵan ámel etiw **máhéllede hám** jámiyette ótkerilgen ilajlarda belsendi qatnasıw, ózi ornın biliw, oǵan ámel etiw **máhéllede hám** jámiyette ótkerilgen ilajlarda belsendi qatnasıw, oǵan ámel etiw

Milliy hám ulıwmamádaniy kompetensiya:

A2

Watanğa sadıq, insanlarğa mehir-miriwbetli hám milliy qádiriyatlardı úyreniy hám asırıp-abaylaw, kórkem-ádebiy shıǵarmalardı túsiniw, sóylew kriteriyalarına ámel etiw hám salamat turmıs qálpine ámel qılıw.

A2+

Ulıwma insanıylıq qádiriyatlarğa sadıq bolıw, salamat turmıs qálpine ámel qılıw, kórkem shıǵarmaların túsiniw hám sóylew mádeniyatına iye bolıw.

Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyası:

A2

Kúndelikli turmısta túrli kesteli maǵlıwmatlardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarğa tiykarlanǵan halda jeke, shańaraq hám ekonomikalıq jobalardı dúze alıw

A2+

Kúndelikli turmısta túrli kesteli maǵlıwmatlardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarğa tiykarlanǵan halda jeke, shańaraq hám ekonomikalıq jobalardı dúze alıw

Oqıw baǵdarında sáwlelengen grammatikalıq temalardı ashıp beriwde, oqıw jobada keltirilgen “Ómir qáwipsizligi tiykarları”, “Únemlew sabaqları” hám “Ekonomikalıq bilim tiykarları” kurslarınń mazmunı sińdiriliwi kerek.

5-klass

(háptesine 5 saat, jıllıq 170 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementleri:

1. Xabar menen islew kompetensiyası: A2

Sabaqlıq materialları hám onnan basqa da derekler (televizor, radio) den maǵlıwmatlardı taba alıw.

A2+ mediadereklerden zárúr maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, saralaw

2. Ózin-ózi rawajlandırıw kompetensiyası : A2

óz betinshe óqip-úyreniw, bilimdi, kónlikpelerdi óz betinshe turaqlı túrde arttırıp barıw

A2+ óz háreketlerin bahalay alıw

3. Milliy hám ulıwmamádeniy kompetensiya: A2

Ádebiy til ham sóylew ólshemlerine ámel etiw, kórkem shıǵarmalardı túsiniw, ádep-ikramlılıq qaǵıydalarına ámel etiw.

A2+

Mádeniyatlılıq ólshemlerge ámel etiw, kórkem shıǵarmalardı túsiniw

4. Sociyallıq belsendi puqaralıq kompetensiyası:

A2

sabaq hám shınıǵıw barısında belsene qatnasıw, túrli jaǵdaylarda ózin tuta alıw.

A2+

Hár bir waqıya-hádiyselerge óz múnásibetin bildire alıw; olarda belsene qatnasa alıw.

5. Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyası:

A2

Jeke joba dúziw, túrli kesteli maǵlıwmatlardı oqıy alıw, esap-kitap penen is júrgiziw.

A2+

Kúndelikli turmıs penen baylanıslı bolǵan jobalardı dúze alıw.

Tildiń jámiyettegi ornı. Qaraqalpaq tili-rawajlanǵan milliy til. **(1 saat)**.

Baslawısh klassta ótilgenlerdi tákirarlaw. Seslerdiń dawıslı hám dawıssız bolıp bóliniwi. Dawıssız seslerdiń aytılwı hám jazılıwı. Sózlerdiń buwıńǵa bóliw hám ótkermelew. **(3 saat)**.

Fonetika – til sesleri haqqında ilim. Sóylew aǵzaları. Háreketshen hám háreketshen emes sóylew aǵzaları. **(3 saat)**.

Grafika. Ses hám hárip. Qaraqalpaq tiliniń álipbesi **(1 saat)**.

Baqlaw jumısı (2 saat).

Dawıslı sesler. **(1 saat)**. Dawıslı seslerdiń túrleri. Juwan dawıslı sesler. (a, ı, o, y) Jińishke dawıslı sesler (á, i, ó, ú, e) **(1 saat)**. Erinlik dawıslı sesler (o-ó, u-ú) Eziwlik dawıslı sesler (a, á, ı, i, e) **(1 saat)**. Ashıq (a, á, o, ó) hám qısıq (ı, i, u, ú, e) dawıslılar. **(1 saat)**.

Dawıssız sesler. Dawıssız seslerdiń únli hám únsiz bolıp bóliniwi. **(1 saat)**. Únli dawıssız sesler. **(1 saat)**. Únsiz dawıssız sesler **(1 saat)**. Ayırım dawıssız háriplerdiń jazılıwı u-w, p-b, f-v, sh-j, q-x, c-sh **(1 saat)**. Birgelkili dawıssızlardıń jazılıwı. **(1 saat)**.

Baqlaw jumısı (1 saat).

Buwın haqqında túsinik. Buwınıń túrleri **(1 saat)**. Ashıq buwın **(1 saat)**. Tuyıq buwın **(1 saat)**. Qamaw buwın **(1 saat)**.

Sózlerdi ótkermelew. **(1 saat)**. Ótkermelewge bolmaytuǵın sózler. **(1 saat)**.

Baqlaw jumısı (2 saat).

Orfoepiya haqqında túsinik. **(1 saat)**.

Orfografiya haqqında túsinik. **(1 saat)**.

Fonetikadan ótilgenlerdi tákirarlaw **(1 saat)**.

Leksikologiya haqqında túsinik (1 saat).

Sózlerdiń mánisi. Kóp mánili sózler **(2 saat)**.

Sózlerdiń tuwra hám awıspalı mánisi. **(1 saat)**.

Sinonimler. Omonimler. Antonimler **(3 saat)**.

Baqlaw jumısı. **(2 saat)**.

Til ósiriw **(1 saat)**.

Leksikologiyadan ótilgenlerdi tákirarlaw **(1 saat)**.

Baqlaw jumısı (2 saat).

Shereklik tákirarlaw **(2 saat)**.

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): A2.

Tıńlanǵan tekst, shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstin túsinе aladı; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarına ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayalay aladı. Pátti durıs qoya aladı; Úyrenilgen temalar boyınsha sózlik, saylanba diktantlardı hám 85-95 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 8-10 gápti

dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirley aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** jańa sóz hám gáplerdi ózlestiredi. Gápte sózlerdiń baylanısıwı, sóz dizbegi, gáptiń bayanlanıw maqsetine qaray túrleri, gáp aǵzaları, úndew, kiris aǵza, jay hám qospa gápler, tuwra hám ózlestirilgen dialoglardı ajırata aladı, túsindirip bere aladı; sózlerdi morfologiyalıq tallay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs paydalana aladı.

A2+ Tińlangan tekst, shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindegi tiykarǵı maǵlıwmatlardı túsine aladı; túsine aladı; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardıń mánisin túsiniw, orfoepiya qaǵıydalarına ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayalay aladı. Pátti durıs qoya aladı; Úyrenilgen temalar boyınsha sózlik, saylanba diktantlardı hám 96-120 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 11-15 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirley aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** jańa sóz hám gáplerdi ózlestiredi. Gápte sózlerdiń baylanısıwı, sóz dizbegi, gáptiń bayanlanıw maqsetine qaray túrleri, gáp aǵzaları, úndew, kiris aǵza, jay hám qospa gápler, tuwra hám ózlestirilgen dialoglardı ajırata aladı, túsindirip bere aladı; sózlardı morfologiyalıq tallay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs paydalana aladı.

Sóz jasalıw hám imla

Túbir sóz hám qosımtalar **(1 saat).**

Qosımtalardıń xızmetine qaray túrleri. Sóz jasawshı hám sóz túrlewshi qosımtalar **(1 saat).**

Sóz jasawshı qosımtalar hám olardıń túrleri **(2 saat).**

Dórendi sózler **(2 saat).**

Túbirles sózler **(1 saat).**

Baqlaw jumısı (2 saat).

Sóz túrlewshi qosımtalardıń túrleri. Kóplik qosımtası

(1 saat). Tartım jalǵawı. **(1 saat).** Seplik jalǵawı. **(1 saat).** Betlik jalǵawı. **(1 saat).**

Forma jasawshı qosımtalar **(2 saat).**

Baqlaw jumısı (1 saat).

Qospa sózler haqqında túsiniw. Qospa sózlerdiń jasalıwı **(1 saat).** Birikken sózler hám olardıń imlası. **(1 saat).** Dizbekli sózler hám olardıń imlası **(1 saat).** Qısqarǵan sózler hám olardıń imlası. **(1 saat).** Jup hám tákirar sózler olardıń imlası **(1 saat).**

Qospa sózlerdi tákirarlaw. **(1 saat).**

Baqlaw jumısı (2 saat).

Morfologiya. Sóz shaqapları haqqında túsiniw. Sóz shaqaplarınıń leksikalıq-grammatikalıq belgileri, olardıń bóliniwi **(2 saat).**

Atlıqtıń mánisi hám grammatikalıq belgileri. **(1 saat).**

Menshikli atlıqlar hám olardıń jazılıwı. Kitaplardıń gazeta-jurnallardıń ádebiy shıǵarmalardıń atları hám olardıń jazılıwı. Tariyxıy waqıyalar, bayramlardıń atları hám olardıń jazılıwı. Ğalabalıq atlıqlar hám olardıń jazılıwı. **(2 saat).**

Atlıqtıń birlik hám kóplik sanda qollanıwı. Geypara atlıqlardıń tek birlik sanda turıp kóplik máni bildiriwi **(2 saat).**

Baqlaw jumısı (1 saat).

Atlıqtıń betleniwi. Atlıqtıń úsh bette, birlik, kóplik túrinde betlik qosımtalar menen túrleniwi **(1 saat)**.

Atlıqtıń tartımlanıwı. Tartım jalǵawlar jalǵanıw menen keyingi háribi ózgeretuǵın atlıqlar hám olardıń jazılıwı **(1 saat)**.

Atlıqtıń sepleniwi. Sorawları, seplik jalǵawlarınıń jazılıwı, atlıqtıń jay hám tarımlı sepleniwi **(1 saat)**. Jay sepleniw. Ataw sepligi. Iyelik sepligi. Barıs sepligi. Tabıs sepligi. Shıǵıs sepligi. Orın sepligi. **(6 saat)**.

Baqlaw jumısı (1 saat)

Atlıqtıń sintaksislik xızmeti. Atlıqtıń gápte bas aǵzalar hám ekinshi dárejeli aǵzalırdıń xızmetin atqarıp keliwi **(2 saat)**.

Atlıq sóz shaqabın tákirarlaw. Shınıǵıw jumısı **(1 saat)**.

A2.

Sóylew kompetensiyası (*tińlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw*): tırlanǵan shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindegi tiykarǵı xabarları túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 85-95 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 8-10 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew aladı. Lingvistikalıq kompetensiya: sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin ajratıp túsindirip bere aladı. Sózleri fonetikalıq tallaw jasay aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (*tińlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw*): tırlanǵan shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindegi tiykarǵı xabarları túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 96-120 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 11-15 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew aladı. Lingvistikalıq kompetensiya: sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin ajratıp túsindirip bere aladı. Sózleri fonetikalıq tallaw jasay aladı.

Kelbetlik

Kelbetliktiń máni. Zattıń belgilerin bildiriwi hám grammatikalıq belgisi **(1 saat)**.

Kelbetliktiń qurılısı boyınsha túrleri. Dara kelbetlikler. Qospa kelbetlikler. **(2 saat)**.

Kelbetliktiń jasalıwı. Kelbetliktiń qosımtalar arqalı jasalıwı. Atawısh sózlerden kelbetliktiń jasalıwı. Feyil sózlerden kelbetliktiń jasalıwı. **(3 saat)**.

Baqlaw jumısı (2 saat)

Qospa kelbetlikler hám olardıń jazılıwı. Birikken kelbetlikler. Dizbekli kelbetlikler. Jup kelbetlikler. **(3 saat)**.

Kelbetliklerdiń atlıq ornına qollanıwı (zatlasıwı) **(1 saat)**.

Kelbetliktiń dárejeleri. Kelbetliktiń tıp dárejesi. Kelbetliktiń arttırıw dárejesi. Kelbetliktiń salıstırıw dárejesi. **(3 saat)**.

Sinonim kelbetlikler. Antonim kelbetlikler. **(2 saat)**.

Baqlaw jumısı (2 saat)

Kelbetliktiń sintaksislik xızmeti. Gápte anıqlawısh hám bayanlawısh xızmetin atqarıp keliwi (2 saat).

Kelbetlik sóz shaqabın tákirarlaw (1 saat).

Feyil

Feyildiń mánisi hám tiykarǵı grammatikalıq belgileri. (1 saat).

Feyildiń bette, sanda ózgeriwi, olardıń jazılıwı (2 saat).

Bolımlı hám bolımsız feyiller. Bolımsız feyildiń qosımtası hám onıń jazılıwı (1 saat).

Feyil meyilleri. Buyırıq meyl. Anıqlıq meyl. Tilek meyl. Maqset meyl. Shárt meyl. (5 saat).

Til ósiriw

Baqlaw jumısı (1 saat).

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindegi tiykarǵı xabarlardı túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 85-95 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 8-10 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin ajratıp túsindirip bere aladı. Jańa sóz hám gáplerdi ózlestiredi. Gápte sózlerdiń baylanısıwı, sóz dizbegi, gáptiń bayanlaw maqsetine qaray túrleri, gáp aǵzaları, modal, kiris sóz, jay hám qospa gápler, tuwra hám ózlestirilgen gápler hám dialoglardı ajıra aladı; sózlerdi fonetikalıq tallaw jasay aladı; teksttegi sózlerdiń mánisin túsindirip bere aladı. Leksikalıq, morfologiyalıq tallaw jasay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs qollana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindegi tiykarǵı xabarlardı túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda óqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; pátti óz ornına durıs qoya aladı; Úyrenilgen temalar dógeresinde saylanba, dóretiwshilik diktantlardı hám 96-120 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 11-15 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik pikirlew aladı. Is qag'azların (xat, qutlıqlaw, daǵaza) jaza aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya: sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin** ajratıp túsindirip bere aladı. Jańa sóz hám gáplerdi ózlestiredi. Gápte sózlerdiń baylanısıwı, sóz dizbegi, gáptiń bayanlaw maqsetine qaray túrleri, gáp aǵzaları, modal, kiris sóz, jay hám qospa gápler, tuwra hám ózlestirilgen gápler hám dialoglardı ajıra aladı; sózlerdi fonetikalıq tallaw jasay aladı; teksttegi sózlerdiń mánisin túsindirip bere aladı. Leksikalıq, morfologiyalıq tallaw jasay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs qollana aladı.

Feyil máhálleri. Ótken máhál. Onıń jasalıwı hám jazılıwı. Házirgi máhál. Onıń jasalıwı hám olardıń jazılıwı. Keler máhál. Onıń jasalıwı hám olardıń jazılıwı .
(3 saat).

Sinonim feyiller. Antonim feyiller. **(2 saat).**

Feyil sózlerdi tákirarlaw ushın shınıǵıw jumısı. **(1 saat).**

Sintaksis hám irkilis belgileri.

Gáp, onıń mazmunı boyınsha túrleri. Xabar gáp hám olardıń irkilis belgileri. Soraw gáp hám olardıń irkilis belgileri. Buyırıq gáp úndew gáp hám olardıń irkilis belgileri **(5 saat).**

Gáptiń bas aǵzaları. Baslawısh. Bayanlawısh **(2 saat).**

Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları. Tolıqlawısh. Anıqlawısh. Pısıqlawısh. **(3 saat).**

Baqlaw jumısı (2 saat).

Gáptiń birgelkili aǵzaları **(2 saat).**

Qaratpa aǵza. **(2 saat).**

Is qaǵazlarınan úlgiler: Daǵaza. Arza. Túsinik xat **(3 saat).**

Til ósiriw sabaǵı

Oqıw jılı dawamında ótilgen materiallardı tákirarlaw. 4 saat

Grammatikalıq hám morfologiyalıq tallaw.

A2.

Sóylew kompetensiyası (tińlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindeki tiykarǵı xabarlardı túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 85-95 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 8-10 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin ajratıp túsindirip bere aladı. Sózlerge leksikalıq tallaw jasay aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tińlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan shınıǵıw hám tapsırmalardı yamasa diktant tekstindeki tiykarǵı xabarlardı túsinedi; temaǵa baylanıslı shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarǵa ámel qılǵan halda oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 96-120 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 11-15 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirlew aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** sóylew hám imla ólshemleri, sóylew sesleriniń túrlerin ajratıp túsindirip bere aladı. Sózlardı leksikalıq tallaw jasay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs qóllanadı

6-KLASS (136 saat)

(háptesine 4 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementleri:

1. Xabar menen islew kompetensiyası: A2

Sabaqlıq, sózlikler, kitapxana hám onnan basqa da media dereklerden maǵlıwmatlardı taba alıw, saqlaw

A2+ Sabaqlıq, sózlikler, kitapxana hám onnan basqa da media dereklerden maǵlıwmatlardı taba alıw, saqlaw ,saralap alıw? Paydalanıwda mediyamádeniyatqa ámel etiw

2. Ózin-ózi rawajlandırıw kompetensiyası: A2

Mádeniyatlıq qaǵıydalarına óz betinshe óqıp-úyreniw, turaqlı túrde ózin ózi fizikalıq, ruwxıy jaqtan rawajlandırıw, dóretiwshilik kónlikpelerdi artırıw barıw

A2+

dóretiwshilik kónlikpelerdi artırıw barıw, óz háreketlerin bahalay alıw

3Milliy hám ulıwмамádeniy kompetensiya: A2

Mádeniyatlılıq ólshemlerge, salamat turmıs tárizine hám ádebiy til ham sóylew ólshemlerine ámel etiw,

A2+ sanaat shıǵarmalardı oqıp túsiniw, tásirlene alıw

4 Sociyallıq belsendi puqaralıq kompetensiyası:

A2

Toparlarda birgelikte qatnasıw hám qarım-qatnas jasay alıw mádeniyatına iye bolıw.

A2+ Óziniń puqaralıq bursh hám minnetlerin biliw.

5. Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyası:

A2

Anıq esap-kitaplarǵa súyengen halda óziniń jeke jobasın dúziw, tema sheńberinde túrli kesteli maǵlıwmatlardı oqıy alıw

A2+

Kúndelikli turmısta anıq esap-kitaplarǵa súyengen halda jumıs alıp barıw

1-tema. Kirisiw. (1 saat).

Besinshi klasta ótilgenlerdi ótilgenlerdi tákirarlaw.

Fonetika, leksikalogiya hám morfologiyadan **ótilgenlerdi tákirarlaw 3 saat).**

Únleslik nızamı haqqında túsiniw. (singormanizm). **(2saat).** Buwın únlesligi. **(2saat).** Ses únlesligi. **(2saat).**

Baqlaw jumısı (2 saat).

Leksikologiya

Leksikologiya Qaraqalpaq ádebiy tiliniń sózlik baylıǵı haqqında túsiniw. **(1 saat).** Uluwma qollanılatuǵın hámmege ortaǵ sózler. **(1 saat).** Terminler haqqında túsiniw **(1 saat).** Kásipke baylanıslı sózler **(1 saat).** Dialektlik sózler **(1 saat).**

Baqlaw jumısı Test. (1 saat).

Basqa tillerden ózlestirilgen sózler. **(1 saat).** Rus tilinen hám rus tili arqalı basqa tillerden kirgen sózler **(1 saat).** Gónergen sózler **(1 saat).** Neologizm **(1 saat).** Turaqlı sóz dizbekleri haqqında túsiniw **(2 saat)**

Sózlikler hám olardıń dúzilisi.Sózliktiń túrleri. Túsindirme sózlik. **(1 saat).** Imla sózlik. Awdarma sózlik hám olardan paydalanıw usılları **(1 saat).** Dialektologiyalıq sózlik hám olardı paydalanıw **(1 saat).**

Leksikologiyadan ótilgenlerdi tákirarlaw (1 saat).

Baqlaw jumısı (2 saat).

Morfologiya

Atlıqtıń jasalıwı (1 saat). Atlıq jasawshı qosımtalar hám olardıń jazılıwı. **Forma jasawshı qosımtalar (2 saat)**. Atlıqtıń sóz qosılıw usılı arqalı jasalıwı (1 saat).

Qospa atlıqlar. Birikken atlıqlardıń jazılıwı. (1 saat).

Baqlaw jumısı Test. (1 saat).

Tákirarlaw. (1 saat).

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw):

A2.

shınıǵıw hám tapsırmalardı waqıya-hádiyselerdi, tıńlangan teksttegi maǵlıwmatlardı túsine aladı; shınıǵıw hám tapsırmalardı orfoepiya qaǵıydalarına ámel qılǵan halda oqıy aladı; sóz hám gáplerdi baylanıstırǵan halda pikirin durıs hám anıq bayalay aladı. 95-105 sózden ibarat bolǵan baqlaw diktantin jaza aladı. Jazıw tańbasına, irkilis belgelerine hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 10-12 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirley aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya: (orfografiya, leksika, grammatika) teme dogereginde fonetikalıq hám leksikalıq tallaw jasay aladı.** Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs paydalana aladı.

A2+ shınıǵıw hám tapsırmalardaǵı waqıw-hádiyselerdi, tıńlangan teksttegi maǵlıwmatlardı túsine aladı; túsine aladı; shınıǵıw hám tapsırmalarda berilgen tekstti orfoepiya qaǵıydalarına ámel qılǵan halda anıq oqıy aladı; pikirin durıs bayalay aladı. Pátti durıs qoya aladı; 121-130 sózden ibarat bolǵan diktant jaza aladı. Jazıw tańbasına hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. 16-18 gápten ibarat dóretiwshilik tekst dórete aladı. Óz betinshe hám dóretiwshilik penen pikirley aladı

Lingvistikalıq kompetensiya: (orfografiya, leksika, grammatika): temaǵa baylanıslı fonetikalıq hám leksikalıq tallaw jasay aladı. Úyrenilgen kórkemlew quralların awızeki hám jazba sóylewde durıs paydalana aladı.

Dizbekli qospa atlıq, olardıń jazılıwı (1 saat). Jup atlıqlar hám qısqarǵan atlıqlar
Menshikli qospa atlıqlar. (2 saat).

Kóp mánili atlıqlar. (2 saat).

Sinonim hám antonim atlıqlar (2 saat).

Atlıqtıń sintaksislik xızmeti (1 saat).

Atlıqtı tákirarlaw. (1 saat).

Baqlaw jumısı. Test. (1 saat).

Sanlıq

Sanlıq tuwralı túsiniw. Sanlıqtıń mánisi hám grammatikalıq belgileri. (1 saat). Jay hám qospa sanlıqlar (1 saat).

Sanlıqtıń túrleri. Sanaq san hám onıń sepleniwi. (1 saat). Qatarlıq san, onıń jasalıwı hám jazılıwı. (1 saat). Jıynaqlaw san hám onıń jasalıwı (1 saat). Toplaw san hám onıń jasalıwı. (1 saat). Shamalıq san, onıń jasalıwı hám jazılıwı. (1 saat). Bólshek san, onıń jasalıwı hám jazılıwı. (1 saat). Sanlıqtıń gáptegi xızmeti. (1 saat). Sanlıq boyınsha grammatikalıq tallaw. (1 saat) Sanlıqtı tákirarlaw (1 saat).

Baqlaw jumısı. (2 saat).

Almasıq

Almasıq haqqında túsiniw. (1 saat).

Almasıqtıń túrleri. Betlik almasıǵı hám onıń sepleniw ózgesheligi (1 saat).

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, jazıw): shınıǵıw hám tapsırmalardaǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; soraw hám tapsırmalarda berilgen tekstti orfoepiyalıq qaǵıydalarǵa ámel qılıp oqıydı; 95-105 sózden ibarat diktant jaza aladı, qol jazbası, irkilis belgieri hám imla qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya (grammatika):** tema sheńberinde feyil sóz shaqabı hám dárejelerin túsindirip bere aladı., ajırata aladı; úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınlı paydalana aladı

A2+

Sóylew kompetensiyası (jazıw): 121-130 sózden ibarat diktant jaza aladı, qol jazbası, irkilis belgieri va iimla qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya (grammatika):** tema sheńberindetóplam va tasnif, feyil sóz shaqaplarıva nisbatlarını túsindirip bere aladı., ajırata aladı; úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınlı paydalana aladı.

Ózlik almasıǵı hám onıń sepleniw (1 saat). Siltew almasıǵı hám onıń sepleniw (1 saat). Soraw almasıǵı hám onıń tartımlanıwı, sepleniw (1 saat). Belgilew almasıǵı hám onıń tartımlanıwı, sepleniw (1 saat). Jámlew almasıǵı hám onıń tartımlanıwı, sepleniw (1 saat). Bolımsızlıq almasıǵı hám onıń tartımlanıwı, sepleniw (1 saat). Belgisizlik almasıǵı hám onıń tartımlanıwı, sepleniw (1 saat).

Almasıqlardıń gáptegi xızmeti. (1 saat). Almasıqtı morfologiyalıq tallaw (1 saat). Almasıqtı tákirarlaw (2 saat).

Feyil

Feyillerdiń jasalıwı. Feyillerdiń qosımtalar arqalı jasalıwı. (1 saat). Atawısh sózden feyil jasawshı qosımtalar.(1 saat). Feyilden feyil jasawshı qosımtalar. (1 saat). Feyil jasawshı qosımtalardıń jazılıwı. (1 saat).

Sózlerdiń qosılıwı arqalı feyillerdiń jasalıwı. Qospa feyiller hám olardıń jazılıwı. (1 saat). Birikken hám dizbekli qospa feyiller, olardıń jazılıwı. (1 saat). Jup feyiller, olardıń jazılıwı. (1 saat).

Awıspalı feyiller. (1 saat). Awıspasız feyiller (1 saat).

Feyil dárejeleri haqqında túsiniw. Feyil dárejelerin jasawshı qosımtalar hám olardıń jazılıwı. Ózlik dáreje. (1 saat). Ózgelik dáreje. (1 saat). Belgisiz dáreje. (1 saat). Sheriklik dáreje. (1 saat).

Kelbetlik feyil haqqında túsiniw. Kelbetlik feyildiń jasalıwı. (1 saat). Kelbetlik feyildiń atlıqlasıwı. (1 saat). Kelbetlik feyildiń gáptegi xızmeti. (1 saat).

Hal feyil. Hal feyil haqqında túsiniw (1 saat). Hal feyildiń jasalıwı. Hal feyil jasawshı qosımtalar. (1 saat). Hal feyildiń gáptegi xızmeti. (1 saat).

A2.

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): shınıǵıw hám tapsırmalardaǵı waqıya-hádiyselerdi, tıńlangan tekstdegi maǵlıwmatlardı túsine aladı; shınıǵıw hám tapsırmalarda berilgen tekstti orfoepiyalıq qaǵıydalarǵa ámel qılıp oqıydı; sóz hám gáplerdi baylanıstırǵan halda pikirdi durıs bayan ete aladı. 95-105 sózden ibarat diktant jaza aladı, 10-12 gápten ibarat dóretiwshilik bayan, tekst jaza aladı, bayanǵa joba (ápiwayı) dúze aladı, qol jazba talaplarına , irkilis belgieri hám imla qaǵıydalarına ámel etedi. **Lingvistikalıq kompetensiya (fonetika, orfoepiya,**

orfografiya, leksika, grammatika): sóz quramı hám sóz jasalıwınıń ayırmashılıgın biledi; óz betinshe sóz shaqapların (feyil, atlıq, kelbetlik, sanlıq, ráwish) túsindirip bere aladı; tema sheńberinde gáplerdi morfologiyalıq tallaw jasay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınlıpaydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (sóylew, jazıw): sóz hám gáplerdi baylanıstırıp pikir durıs, qısqa hám anıq bayanlay aladı. 121-130 sózden ibarat diktant jaza aladı, 16-18 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (tekst) jaza aladı, bayanǵa joba (ápiwayı) dúze aladı, Tekstte ádebiy suwretlew qurallarınan orınlıpaydalana aladı; qol jazbası, irkilis belgieri hám imla qaǵıydalarına ámel etedi. **Lingvistikalıq kompetensiya (fonetika, orfoepiya, orfografiya, leksik, grammatika):** sóz quramı hám sóz jasalıwın ajrata aladı.; óz betinshe sóz shaqapları (feyil, atlıq, kelbetlik, sanlıq, ráwish) ni túsindirip bere aladı; tema sheńberinde gáplerdi morfologiyalıq tallaw jasay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınlı paydalana aladı.

Atawısh feyil hám onıń jasalıwı. **(1 saat).** Atawısh feyildiń seplenıwi **(1 saat).**
Atawısh feyildiń sintaksislik xızmeti. **(1 saat).** Feyillerdiń
sintaksislik xızmeti. **(1 saat).** Feyillerdi tákirarlaw**(1 saat).**

Jazba jumısı hám onı talqılaw **(2 saat).**

Ráwish haqqında túsiniq. **(1 saat).** Ráwishtiń qurılısına qaray túrleri. Jay ráwish. **(1 saat).** Qospa ráwishler hám olardıń jazılıwı **(1 saat).** Ráwishtiń dárejeleri hám olardıń jazılıwı. **(1 saat).**

Ráwishtiń jasalıwı. Ráwishlerdiń sóz jasawshı qosımtalar arqalı jasalıwı. **(2 saat).**

Ráwishtiń sózlerdiń qosılıwı arqalı jasalıwı. **(1 saat).** Sózlerdiń dizbeklesip qosılıwı arqalı jasalıwı. **(1 saat).** Sózlerdiń juplasıwınan jasalıwı. **(1 saat).**

Ráwishtiń mánisine qaray túrleri. Waqıt ráwishi **(1 saat).** Orın ráwishi **(1 saat).** Maqset ráwishi. **(1 saat).** Sebep ráwishi **(1 saat).** Sın ráwishi **(1 saat).** Muǵdar dáreje ráwishi **(1 saat).**

Sinonim ráwishler **(1 saat).** Antonim ráwishler **(1 saat).** Ráwishtiń sintaksislik xızmeti **(1 saat).** Ráwishti tákirarlaw **(1 saat).**

Bayanlawıshlıq sóz shaqabı haqqında túsiniq. Bayanlawıshlıq sóz shaqabınıń túrleri hám sintaksislik xızmeti.

Is qaǵazlarınıń úlgileri. Ómir bayan, kúndelik jazıw. **(1 saat).** Citata hám onıń irkilis belgileri. **(1 saat).**

Jıl dawamında ótilgenlerdi tákirarlaw **(3 saat).**

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): shınıǵıw hám tapsırmalardaǵı waqıya-hádiyselerdi, tıńlangan tekst, kórilgen kórinistegi maǵlıwmatlardı túsine aladı; shınıǵıw hám tapsırmalardaǵı berilgen tekstti orfoepiyalıq qaǵıydalardıǵa ámel qılıp oqıydı; sóz va gáplerdi baylanıstırıp pikir durıs hám anıq bayanlay aladı. 10-12 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (Tekst) jaza aladı, bayanǵa joba (ápiwayı) dúze aladı, Tekstte ádebiy suwretlew qurallarınan orınlıpaydalana aladı; 95-105 sózden ibarat diktant jaza aladı, qol jazbası, irkilis belgieri hám imla qaǵıydalarına ámel etedi; is qaǵazların (arza, xat, ómir bayan) jaza aladı. **Lingvistikalıq kompetensiya (fonetika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika):** sóz quramı hám

sóz jasalıwın ajrata aladı; óz betinshe sóz shaqapları (feyil, atlıq, kelbetlik, sanlıq, ráwısh) n túsindirip bere aladı; tema sheńberinde fonetikalıq hám leksikalıq, gáplerge morfologiyalıq tallaw jasay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınıpaydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (jazıw): 16-18 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (Tekst) jaza aladı, bayanğa joba (ápiwayı) dúze aladı, Tekstte ádebiy suwretlew qurallarınan orınıpaydalana aladı; 121-130 sózden ibarat diktant jaza aladı, qol jazbası, irkilis belgieri hám iimla qağıydalarına ámel etedi; is qagazların (arza, xat, ómir bayan) jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya (fonetika, orfoepiya, orfografiya, leksika, grammatika): sóz quramı hám sóz jasalıwın ajrata aladı; óz betinshe sóz shaqapların (feyil, atlıq, kelbetlik, sanlıq, ráwısh) túsindirip bere aladı; tema sheńberinde fonetikalıq va leksikalıq, gáplerge morfologiyalıq tallaw jasay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan sóylewde orınlı paydalana aladı.

7- klass

(háptesine 2 saat)

Oqıwshılarda qáliplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementleri:

1. Xabarlar menen islew kompetensiyasi: A2

esitilgen yamasa oqılǵan tekstlerden zárúr maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, tańlap alıw.

A2+

Xabar dereklerin paydalanıp maǵlıwmatlardı ózara almaşa alıw

2. Ózini ózi rawajlandırıw kompetensiyasi : A2

Turaqlı túrde óz betinshe oqıp-úyreniw, bilimlerin arttırıp barıw, kognitivlik (dóretiwshilik) kónlikpesin qáliplestiriw.

A2+ Óziniń qábiletlerin kórsete alıw .

3. Milliy hám ulıwma mádeniy kompetensiya:

A2

tema sheńberinde berilgan tekstler mazmunı arqali milliy qádriyatlarǵa itibar beriw.

A2+ Ruwxıy hám mádaniy miyraslardı abaylap asıraw.

4. Sociallıq belsendi puqaralıq kompetensiyasi:

A2

sabaq hám shınıǵıwlarǵa belsene qatnasıw; óziniń puqaralıq burshların biliw

A2+ sabaq hám shınıǵıwlarǵa belsene qatnasıw; óziniń puqaralıq bursh hán huqıqların biliw

5. Matematik savodxonlik, fan va texnika jańalıklaridan xabardor bólsh hám paydalanıw kompetensiyasi:

A2

Anıq esap-kitaplardı biliw, úyrenilgen tema sheńberinde grammatikalıq kestelerdi oqıy alıw

A2+ Pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw.

Ćárezsizlik sabađı. I.Yusupovtıń «Mustaqıllıq maydanınan ótkende» qosıǵınıń ideyalıq mazmunı. Ádebiy til hám onıń áhmiyeti **(1saat)**.

Ótilgenlerdi tákirarlaw (1 saat).

Morfologiya

Kómekshi sóz shaqapları

Kómekshi sózler haqqında túsiniq . **(1saat)**. Tirkewishler haqqında túsiniq. **(1saat)**. Tirkewishtiń túrleri. Túpkillikli tirkewishlerdiń qollanılıwı hám mánileri. **(1 saat)**.

Atawısh tirkewishlerdiń qollanılıwı hám olardıń mánileri. **(1saat)**. Feyil tirkewishlerdiń qollanılıwı. **(1saat)**. Tirkewishlerdi morfologiyalıq tallaw **(1saat)**.

Dánekerler haqqında túsiniq. Dánekerlerdiń túrleri. **(1saat)**. Dizbeklewshi dánekerler . Biriktiriwshi dánekerler **(1saat)**. qarsilas dánekerler **(1saat)**. Awıspali dánekerler **(1saat)**. Gezekles dánekerler **(1saat)**. Baǵındırıwshı dánekerler Sebep dánekerleri **(1saat)**. Nátiyje dánekerleri. **(1saat)**. Shárt dánekerleri. **(1saat)**. Dánekerlik xızmette qollanılatuǵın sózler **(1saat)**. **Dánekerlerdi morfologiyalıq tallaw (1saat)**.

Til ósiriw hám shereklik tákirarlaw

A2 (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlanganTekst, kórilgen kórinistegiwaqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlerdi, sóz, gáplerdiń mánisin anlaǵan haldadurıs oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı, sóz urg'usini durıs qóya oladı; grammatik tapsırmalı diktant jaza aladı, qol jazbasıǵa ámel qıladı. 12-15 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (Tekst) jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** almasıq sóz shaqabı va uning máno turlarini túsindirip bere aladı.. Sóylew suwretleniwne almasıq sóz shaqabıdan orınlı paydalana aladı.

A2+ (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlanganTekst, kórilgen kórinistegiwaqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlerdi, sóz, gáplerdiń mánisin anlaǵan haldadurıs oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı, sóz urg'usini durıs qóya oladı; grammatik tapsırmalı diktant jaza aladı, qol jazbasıǵa ámel qıladı. 19-20 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (Tekst) jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** almasıq sóz shaqabı va uning máno turlarini túsindirip bere aladı. Sóylew suwretleniwne kómekshi sóz shaqabıdan orınlıpaydalana aladı.

22-23-temalar. Janapaylar haqqında túsiniq Janapaylardıń túrleri. **1saat)**. Soraw janapayları olardıń jazılıwı. **(1saat)**. Ayırıw -sheklew janapayı hám olardıń jazılıwı **(1saat)** **Kúsheytiv janapayları.**

Modal janapayları. Janapaylardıń jazılıwı **(1saat)**. Janapaylardı morfologiyalıq tallaw **(1saat)**. **Tákirarlaw (1saat)**.

Modal sózler haqqında ulıwma túsiniq Modal sózlerdiń mánileri. **(1saat)**. Modal sózlerdiń sintaksislik xızmeti Modal sózlerdi morfologiyalıq tallaw **(1saat)**. Modal sózlerdi morfologiyalıq

tallaw (**1saat**).

Tańlaq haqqında túsiniq. Tańlaqlardıń quramı boyınsha túrleri (**1saat**). Tańlaqlardıń mánisi boyınsha túrleri. Tuyǵı-sezim tańlaqları. Buyırıq tańlaqları. Turmıs salt - tańlaqları (**1saat**). Tańlaqlardıń intonaciyası hám gáptegi xızmeti, irkilis belgileri. Tańlaqlardıń morfologiyalıq tallaw. (**1saat**). Tańlaqlardıń tákirarlaw (**1saat**).

Sóylew kompetensiya: (túńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): muǵallimniń sóylewi, shınıǵıw hám tapsırmalardı(audio Tekst) tıńlap túsinedi; Tekstte sóz, gáplerdiń mánisin ańlaǵan halda durıs oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı; 105-125 sózden ibarat bólgan diktant jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** ismlerdiń bashqa sózlerge baǵındırılıp baylanısatuǵın qosımshalar hám olardıń tasnifi boyınsha tallaw jasay aladı.

A2+

Sóylew kompetensiya: (jazıw): 131-140 sózden ibarat baǵındırılıp baylanısatuǵın bolǵan diktant jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** ismlarning basqa sózlerge qosımtalar hám olardıń tasnifi boyınsha morfologiyalıq tallaw jasay aladı.

A2

Sóylew kompetensiyası (túńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlerdi, sóz, gáplerdiń mánisin ańlaǵan halda durıs oqıy aladı; pikirin durıs bayanlay aladı, sóylewde pátti durıs qoyadı. 12-15 gápten ibarat dóretiwshilik bayan tekst jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** Sóylewde sawlelendiriwde almasıq hám kómekshi sóz shaqapları (tirkewish, dáneker, janapay) nan orınlı paydalanadı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (sóylew, jazıw): pikirin durıs bayanlay aladı, talaffuzda urg'uni durıs qoyadı. 19-20 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (Tekst) jaza aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** Sóylewde almasıq hám kómekshi sóz shaqapları (tirkewish, dáneker, janapay) nan orınlı paydalanadı.

Eliklewish sózler haqqında túsiniq. Eliklewish sózlerdiń mánisine qaray túrleri. (**1saat**). Eliklewish sózlerdiń grammatikalıq ózgeshelikleri. (**1saat**). Eliklewish sózlerdiń sintaksislik xızmeti. (**1saat**). Eliklewishlerdi tákirarlaw (**1saat**).

Sintaksis hám puntuaciya

Jay gáp haqqında ulıwma túsiniq (**1saat**).

Gáp aǵzaları. Gáp aǵzaları haqqında túsiniq. Gáptiń bas aǵzaları. (**1saat**).

Baslawısh hám onıń ańlatılıwı. Jay , qospa hám keńeytilgen baslawısh. (**1saat**).

Bayanlawısh hám onıń ańlatılıwı Jay feyil bayanlawısh. (**1saat**). Qospa feyil bayanlawısh. (**1saat**). Jay atawısh bayanlawısh. Qospa atawısh bayanlawısh. (**2saat**).

Baslawısh penen bayanlawıshtıń sintaksislik baylanısı. Baslawısh penen bayanlawıshtıń arasına sızıqsha qoyılıwı. (**2saat**).

Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları. Tolıqlawısh hám onıń bildiriliwi (**2saat**)

A2

Sóylew kompetensiyası (túńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlerdi, sóz, gáplerdiń mánisin ańlaǵan halda durıs oqıy aladı; pikirin durıs hám anıq bayanlay aladı; grammatikalıq tapsırmalı diktant jaza aladı, imla, irkilis belgilerge baylanıshlı qaǵıydalarǵa ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** almasıq sóz shaqabı, sózlerdiń kómekshi sóz shaqapları, undov, eliklewish sózlerdi túsindirip bere aladı, gáplerdiń bayanlaw qurılısında paydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (túlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlerdi, sóz, gáplerdiń mánisin ańlaǵan halda durıs oqıy aladı; pikir durıs hám anıq, kerakli orında qısqa bayanlay aladı; grammatikalıq tapsırmalı diktant jaza aladı, imla, irkilis belgilerge baylanıslı qaǵıydalarǵa ámel qıladı . **Lingvistikalıq kompetensiya:** almasıq sóz shaqabı, sózlerdiń kómekshi sóz shaqapları, undov, eliklewish sózlerdi túsindirip bere aladı, gáplerdiń bayanlaw qurılısında paydalana aladı.

Jay , qospa hám keńeytilgen tolıqlawısh. Tuwra tolıqlawısh. Qıya tolıqlawısh. (4 saat).

Anıqlawısh. Jay, qospa hám keńeytilgen anıqlawısh. Jupkerlesiwshi anıqlawısh.(2 saat).

Úylesiwshi anıqlawısh. Jay, qospa hám keńeytilgen anıqlawıshlar. (2 saat).

Ayqınlawısh (1 saat).

Pısıqlawısh. Jay, qospa hám keńeytilgen pısıqlawısh. Pısıqlawıshıtıń mánisine qaray túrleri. Orın pısıqlawısh. Waqıt pısıqlawısh. Sın pısıqlawısh. (5 saat).

Muǵdar dáreje pısıqlawısh. Sebep pısıqlawısh. Maqset pısıqlawısh. Shárt pısıqlawısh. Qarsılas pısıqlawısh. (5 saat).

Gap agzalarınin orın tartibi hám onıń túrleri. Tuwra orın tártip hám inversiyalıq orın tártip (1 saat)

8- KLASS

(háptesine 2 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementlari:

1.Xabarlar menen islew kompetensiyasi :

A2

Bar bolǵan xabar dereklerinen paydalanıp (internet, telefon, kompyuter, elektron pochta) máǵlıwmatlar tabıw.

A2+

Bar bolǵan xabar dereklerinen paydalanıp (internet, telefon, kompyuter, elektron pochta) máǵlıwmatlar tabıw hám óz ara almasıw; kúndelikli turmısta ushırasatuǵın máǵlıwmatlardı jıynap alıw hám tańlap alıw.

Ózin- ózi rawajlandırıw kompetensiyasi:

A2

shaxs sıpatında óz-ózi rawajlandırıw, óz háreketlerin adekvat bahalaw, hadallıq, tuwrı sózlilik sıyaqlı minez-qulqlarǵa iye bolıw.

A2+

shaxs shaxs sıpatında óz-ózi rawajlandırıw, ruwxıy jetiklikke umtılıw, óz háreketlerin adekvat bahalaw, ózini qadaǵalay alıw.

Sociyal-belsendi puqaralıq kompetensiyasi:

A2

Óziniń puqaralıq bursh hám huqıqların biliw, oǵan ámel etiw; kásiplerdiń áhmiyetin túsiniw hám sanalı ráwishte tańlaw;

A2+

Óziniń puqaralıq bursh hám huqıqların biliw, oǵan ámel etiw; kásiplerdiń áhmiyetin túsiniw hám sanalı ráwishte tańlaw; ózara qatnasıqlarda qarım-qatnas mádeniyatına iye bolıw

Milliy hám ulıwma mádeniy kompetensiyasi:

A2

ádebiy hám kórkem-óner shıǵarmaların túsiniw, tásirleme alıw; milliy hám ulıwma insanlıyq qádiriyatlardı ajırata alıw.

A2+

ádebiy hám kórkem-óner shıǵarmaların túsiniw, tásirleme alıw; milliy hám ulıwma insanlıyq qádiriyatlardı ajırata alıw; ruwxıy miyraslardı asırıp abaylaw

Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyasi elementi:

A2

Kúndelik turmısta túrli keste maǵlıwmatlardı oqıy alıw hám paydalanıw.

A2+

Kúndelik turmısta túrli keste maǵlıwmatlardı oqıy alıw hám paydalanıw; pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw.

Qaraqalpaq tiliniń rawajlanıw basqıshları **(1 saat).**

7-klasta ótilgenlerdi tákirarlaw. **(2 saat).**

Tekst haqqında túsinek. Dialog hám onıń irkilis belgileri **(2 saat)**

Shıǵarma hám onıń túrleri. Shıǵarma haqqında túsinek.

Shıǵarmanıń mazmunı boyınsha túrleri. Shıǵarmanıń jobası hám oǵan qoyılatuǵın talaplar. Shıǵarmaǵa epigraf tańlaw **(4 saat)**

Sintaksis hám puntuatsiya. Sintaksislik baylanıs haqqında túsinek. **(1 saat).** **5-tema.** Sózlerdi baylanıstırıwshı qurallar. **(1 saat).**

Sózlerdiń sintaksislik baylanısıw túrleri. Teń (dizbekli) baylanıs **(1 saat).** **7-9-tema.** Baǵınıqılı baylanıstıń túrleri **(Basqarıw, jupkerlesiw, úylesiw) (3 saat).**

Sintaksislik baylanıs boyınsha tákirarlaw **(1 saat).**

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekstdegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; shınıǵıw hám tapsırmalardıń mazmunın túsingen halda durıs hám anıq oqıy aladı; pikirín sóz va gáplerdi logikalıq baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; tema tiykarında 15-20 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (erkin shıǵarma) tekst dórete aladı, gáplerdiń izbe-izligin támiyinlegen halda baylanıslı teskt payda ete aladı, óz betinshe hám dóretiwshilik bayan pikirlew aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** shıǵarma túrlerin ajırata aladı hám túsindirip bere aladı; jańa sóz, sóz dizbeglerin ózlestiredi hám túsindirip bere aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (jazıw): 21-25 gápten ibarat dóretiwshilik bayan (erkin shıǵarma) tekst dórete aladı, izbe-izligin támiyinlegen halda baylanıslı teskt payda ete aladı, óz betinshe hám dóretiwshilik bayan jazıp, pikirlew aladı, imla, irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** shıǵarma túrlarin

ajirata aladı hám túsindirip bere aladı; jańa sóz, ibora va istilohlarni ózlestiredi hám túsindirip bere aladı.

Sóz dizbegi haqqında túsiniq. Sóz dizbeginiń basqa til birliklerinen ayırmashılıǵı **(1 saat)**.

Sóz dizbekleriniń dúzilisi. **(1 saat)**.

Sóz dizbekleriniń mánilik qatnası. Atawısh hám feyil sóz dizbekleri **(1 saat)**.

Tákirarlaw **(1 saat)**.

Gáp haqqında túsiniq. Gáp hám onıń tiykarǵı belgileri. Gáptiń mazmunına qaray túrleri

Gáptiń dúzilisine qaray túrleri. Jay gápler. **(1 saat)**.

Jay gáptiń bas aǵzalardıń qatnasına qaray túrleri. (Eki bas aǵzalı hám bir bas aǵzalı gápler). **(1 saat)**.

Bir bas aǵzalı gápler haqqında túsiniq. **Bir bas aǵzalı gáplerdiń** túrleri **(1 saat)**.

Feyil bir bas aǵzalı gápler. Feyil bir bas aǵzalı gáplerdiń túrleri. Iyesi belgili gáp. Iyesi belgisiz gáp. Iyesi uluwmalasqan gáp. Iyesiz gáp **(4 saat)**.

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw):

tıńlangan Tekstdegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstti mánisin anlaǵan haldadurıs hám anıq oqıy aladı; pikirin sóz hám gáplerdi baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; 125-130 sózden ibarat bólgen diktant jaza aladı, qol jazbası va imla qaǵıyadalarına ámel etedi. **Lingvistikalıq kompetensiya: gap bólaklari, egali va egasiz gáplerdi farqlaydi; hol, tóldiruvchi, aniqlovchi gap bólaklari turlarini biladi; jańa sóz ózlashtiradi.**

A2+

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw):

tıńlangan Tekstdegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstti mánisin anlaǵan halda durıs hám anıq oqıy aladı; pikirin sóz hám gáplerdi mantiqiy baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; 141-160 sózden ibarat bólgen diktant jaza aladı, qol jazbası hám imla qaǵıydalarına ámel etedi. **Lingvistikalıq kompetensiya: gap bólaklari, egali va egasiz gáplerdi farqlaydi; hol, tóldiruvchi, aniqlovchi gap bólaklari turlarini biladi; jańa sóz, ibora va istilohlarni ózlashtiradi.**

Atawısh bir aǵzalı gáp. Ataw gáp. **(1 saat)**.

Toliq hám toliq emes gáp **(1 saat)**.

Bir bas aǵzalı gáplerdi sintaksislik tallaw **(1 saat)**.

Sóz -gápler haqqında túsiniq. Sóz gáplerdiń túrleri, maqullawshı hám biykarlawshı, soraw hám tanlaq sóz-gápler. Qaratpa sáz-gápler, irkilis belgileri. Sóz-gáplerdi tákirarlaw **(5 saat)**.

Birgelkili aǵzalı gápler haqqında túsiniq. **(1 saat)**.

Birgelkili aǵzalı gáplerdi baylanıstırıwshı qurallar **(1 saat)**.

Birgelkili bas aǵzalar **(1 saat)**.

Birgelkili ekinshi dárejeli aǵzalar **(1 saat)**.

Birgelkili aǵzalardıń irkilis belgileri **(1 saat)**.

Birgelkili aǵzalardı uluwmalastırıwshı sózler **(1 saat)**.

Ayırılmışan aǵzalǵı gápler. Gáptiń ayırılmışan aǵzaları tuwralı túsiniq (1 saat).

Ayırılmışan ayqınlawısh hám onıń túrleri, irkilis belgileri, ayırılmışan aǵzalardıń irkilis belgileri (6 saat). **Tákirarlaw (1 saat).**

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan hám kórilgen kórinestegi, tekstdegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; sóz, ibora hám gáplerdiń mánisin anlaǵan halda durıs hám anıq oqıy aladı; pikirín sóz hám gáplerdi logikalıq baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; sózlerdiń ózara teń hám baǵınıńqılı baylanıs boyısha jazba tallaw jasaydı. 125-140 sózden ibarat diktant jaza aladı, imla hám irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** sóz dizbegi, : sóz dizbegi hám sóz : sóz dizbegi hám gáp: sóz dizbegi hám suwretlew, bayanlaw birliklerdi bayanlaw qurılısında orınlı paydalana biledi, gáplerge sintaktislik tallaw jasaydı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (jazıw): pikirín sóz va gáplerdi mantiqiy baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; sózlerding ózara teng va tobe bog'lanishi boyısha jazba tallaw jasaydı. 141-160 sózden ibarat diktant jaza aladı, imla va irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** sóz birikmasi, sóz birikmasi va sóz, sóz birikmasi hám gap, sóz birikmasi hám suwretlewiy ifoda birliklarni ifoda qurilishida orınlı ishлата biladi, gáplerdi sintaktik tallaw jasaydı..

Qaratpa aǵzalǵı gápler. Qaratpa aǵzalar tuwralı túsiniq

Qaratpa aǵzanıń bildiriwi. Qaratpa aǵzanıń intonatsiyası hám irkilis belgileri (3 saat).

Kiris aǵza hám kiris gáp. Gáptiń kiris aǵzaları tuwralı túsiniq Kiris aǵzalardıń bildiriliwi Kiris aǵzalardıń mánileri Kiris gáp haqqında túsiniq Kiris aǵza hám kiris gáplerdiń irkilis belgileri (5 saat).

Kiris aǵzalǵı gáplerdi tákirarlaw (1 saat).

Baqlaw jumısı. Test. (1 saat).

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekst, kórilgen kórinestegi tiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstti (barmoq vaznidagi she'r) mánisin anlaǵan halda durıs hám anıq oqıy aladı; pikirín sóz hám gáplerdi logikalıq baylanıstırıp durıs bayanlay aladı; 125-140 sózden ibarat bólgan diktant jaza aladı, qol jazbası'na hám imla qaǵıyadalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq kompetensiya:** gapning uyushiq, ajratilgan bólaklari va kiritmalarni biladi; jańa sóz, ibora va istilohlarni ózleshtiredi, túsindirip bere aladı., ápiwayı gapni sintaktik tallaw jasay aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan Tekst, kórilgen kórinestegitiykarǵı waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstti (barmoq vaznidagi she'r) mánisin anlaǵan haldadurıs hám anıq oqıy aladı; pikirín sóz va gáplerdi mantiqiy baylanıstırıp, durıs bayanlay aladı; 141-1160 sózden ibarat bólgan diktant jaza aladı, qol jazbası va imla qaǵıyadalarına ámel qıladı. **Lingvistikalıq**

kompetensiya: gáptiń irgelkili há ayırımnanǵan aǵzaların há kipis sóz hám kiris gáplerdi biladi; jańa sóz, ibora va istilohlarni ózleshtiredi, túsindirip bere aladı, ápiwayı gápke sintaksistik tallaw jasay aladı.

9-klass (68 saat)

(háptesine 2 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementlari:

1. xabarlar menen islew kompetensiyasi :

A2

sabaqlıq hám media dereklerden zárir maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, tańlap alıw, olardan paydalana alıw.

A2

sabaqlıq hám media dereklerden zárir maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, tańlap alıw, saqlaw, olardan nátiyjeli paydalana alıw.

2. Ózini ózi rawajlandırıw kompetensiyasi:

A2

Turaqlı túrde ózin-ózi fizikalıq, ruwxıy rawajlandırıw, ómiri dawamında óz betinshe oqıp-úyreniw.

A2+

Turaqlı túrde ózin-ózi fizikalıq, ruwxıy rawajlandırıw, ómiri dawamında óz betinshe oqıp, úyreniw, óz betinshe qarar qabıl ete alıw kónlikpelerin iyelew.

3. Milliy hám ulıwma mádeniy kompetensiyasi:

A2

Ádebiy til ólshemlerine ámel etiw, qarım-qatnas mádeniyatına iye bolıw, watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli bolıw.

A2+

Ádebiy til ólshemlerine ámel etiw, qarım-qatnas mádeniyatına iye bolıw, watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli hám milliy qádiriyatlarǵa itibarlıbolıw.

4. Sociyallıq belsendi puqara kompetensiyasi:

A2

Jámiyette bolıp atırǵan waqıya hádiyselerge óziniń daxldorlikni seziniw hám olarda belsene qatnasıw.

A2+

Jámiyette bolıp atırǵan waqıya hádiyselerge óziniń daxldorlikni seziniw hám olarda belsene qatnasıw; qarım-qatnas hám huqıqıy mádeniyatǵa iye bolıw.

5. Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bolıw hám paydalanıw kompetensiyasi:

A2

temalar sheńberinde grammatikal'q kesteler , basqatırmalardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke jobaların dúze alıw.

A2+

temalar sheńberinde grammatikal'q kesteler , basqatırmalardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke jobaların dúze alıw
Qaraqpaq tili - qaraqalpaq xalqınıń milliy ádebiy tili. (1saat.).

8-klasta ótilgenlerdi tákirarlaw

Gáp aǵzaları. Bir bas aǵzalı hám eki bas aǵzalı gáppler. Toliq hám toliq emes gáppler. (1saat.). Birgelkili aǵzalar. Qaratpa hám kiris aǵzalı gáppler (1saat.).

Sintaksis. Qospa gáppler

Qospa gáp haqqında tusinik (1saat.).

Qospa gáptiń quramındaǵı jay gápplerdi baylanıstırıwshı qurallar (2saat.).

Qospa gáptiń bóliniw túrleri (2 saat.).

Dizbekli qospa gáp haqqında túsinik (1saat.).

Biriktiriwshi dánekerli dizbekli qospa gáp (1saat.).

Qarsılas dánekerli dizbekli qospa gáp (1saat.).

Awıspalı dánekerli dizbekli qospa gáp. (1saat.).

Gezekles dánekerli dizbekli qospa gáp (1saat.).

Dizbekli qospa gápplerdi tákirarlaw (1saat.).

A2

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan Tekst, kórilgen kórinistegitiykarǵı axboratlıq, waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; Tekstlarni (mashq va topshiriqlar) durıs hám anıq oqıy aladı; pikirın sóz va gápplerdi mantiqiy baylanıstırıp, durıs hám anıq bayanlay aladı. 140-160 sózden ibarat diktant jaza aladı. 20-25 gápten ibarat óqib eshittirilgen Tekst tiykarında dóretiwshilik bayan bayon jaza aladı; Tekst jobasını dúze aladı, fikrni mustaqil, dóretiwshi, izchil bayanlay aladı. Imla va irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı, tanió temada taqdimatlıq qila oladi. **Lingvistikalıq kompetensiya:** qóshma gap turlari, bog'langan, ergashgan qóshma gap qismlarini ajirata aladı.. Awızeki va jazba sóylewde bog'langan qóshma gap qismlaridan orınlıpaydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tinglab túsiniw, sóylew, jazıw): ommaviy axboratlıq qurallaridagi dolzarb temalarga doir xabar va maǵlıwmatlardı túsine aladı; pikirın sóz va gápplerdi mantiqiy baylanıstırıp, durıs hám anıq, qisqa, tushunarli bayanlay aladı. 160-180 sózden ibarat diktant jaza aladı. 26-30 gápten ibarat óqib eshittirilgen Tekst tiykarında dóretiwshilik bayan bayon jaza aladı; joba dúze aladı, fikrni mustaqil, dóretiwshi, izchil bayanlay aladı. Imla va irkilis belgieri qaǵıydalarına ámel qıladı. Tanish temada taqdimatlıq qila oladi.

Lingvistikalıq kompetensiya: qóshma gap turlari, bog'langan, ergashgan qóshma gap qismlarini ajirata aladı.. Awızekiva jazba Sóylewde bog'langan qóshma gap qismlaridan orınlıpaydalana aladı.

Baǵınıńqılı qospa gáp

20-tema. Baǵınıńqılı qospa gáp haqqında túsinik. (1saat.).

21-tema. Bas hám baǵınıńqı gáp. (1saat.).

22-tema. Baǵınıńqı gáptiń wormın tártibi. (1saat.).

23-tema. Baǵınıńqı gáp penen bas gápti baylanıstırıwshı qurallar (1saat.).

24-26-tema. Baǵınıńqılı qospa gáptiń mánisine qaray túrleri.

Waqıt baǵınıńqılı qospa gáp (1saat.).

baǵınıńqılı qospa gáp. (1saat.). Sin baǵınıńqılı qospa gáp (1saat.).

27-28-tema. Baqlaw jumısı. Jazba jumısı hám onı talqılaw (2 saat).

29-tema. Salıstırmalı baǵınıńqılı qospa gáp (1saat.).

Orın

30-tema. Sebep baǵınıńqılı qospa gáp (**1saat.**).

31-tema. Maqset baǵınıńqılı qospa gáp (**1saat.**).

32-tema. Shárt baǵınıńqılı qospa gáp (**1saat.**).

A2 Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıńlangan tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı axboratlıq, waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; pikirín sóz hám gáplerdi ulıwma mánisin baylanıstırıp, durıs hám anıq bayanlay aladı; tema sheńberinde bólek ayırılıp alınǵan gáplerdi imla hám stillik qaǵıyadalarına boysınıp jaza aladı. 20-25 gápten ibarat dóretiwshilik bayan tekst (shıǵarma) jaza aladı. Teksttegi gáplerdi mazmunlı óz ara baylanıstıra aladı, pikirín izbe-iz bayanlay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan nátiyjeli paydalana aladı, ápiwayı joba dúze aladı, jazba jumısına epigraf tańlay aladı, ádebiy súwretlew qurallarınan orınlı paydalana aladı. Qol jazbası hám imla, irkilis belgisi qaǵıydalarına ámel qıladı. Is qaǵazları (arza, maǵlıwmatnama, xat, esabat, xabarnama, daǵaza) dı jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: Teksttiń maqseti haqqında biledi, qospa gáp, dánekersiz qospa gáp, baǵınıńqılı qospa gáplerdi túsindirip bere aladı. Sóylewde bulardı orınlı paydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): Galaba xabar qurallarındaǵı tekst, kórilgen kórinistegi tiykarǵı xabar, waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; pikirín sóz hám gáplerdi mazmunı boyınsha baylanıstırıp, durıs hám anıq bayanlay aladı. 26-30 gápten ibarat dóretiwshilik bayan tekst (shıǵarma) jaza aladı. Teksttegi gáplerdiń mazmunın óz ara baylanıstıra aladı, pikirín izbe-izlik penen bayanlay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan nátiyjeli paydalana aladı, ápiwayı joba dúze aladı, jazba jumısqa epigraf tanlay aladı, ádebiy suwretlew qurallarınan orınlı paydalana aladı. Qol jazba hám imla, irkilis belgisi qaǵıydalarına ámel qıladı. Is qaǵazların (arza, maǵlıwmatnama, xat, qısqa túrdegi esabat, daǵaza) jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: Teksttiń maqseti haqqında biledi, baǵınıńqılı qospa gáp, dánekersiz qospa gáplerdi ajırata aladı, túsindirip bere aladı. Sóylewde orınlı paydalana aladı.

Qarsılas baǵınıńqılı qospa gáp (**1saat.**).

Baǵınıńqılı qospa gáplerdi tákirarlaw (**1saat.**).

Kóp baǵınıńqılı qospa gáp. Teń baǵınıńqılı hám izbe-iz baǵınıńqılı qospa gáp (2 saat)

Dánekersiz qospa gápler

Dánekersiz qospa gáp haqqında túsiniw (**1saat.**).

Dánekersiz qospa gáptiń mánisine qaray túrleri (**1saat.**).

Dánekersiz mezigilles qospa gáp (**1saat.**).

Dánekersiz qarsılas qospa gáp (**1saat.**).

Dánekersiz sebep-nátiyje qospa gáp (**1saat.**).

Dánekersiz túsindirmeli qospa gáp (**1saat.**).

Dánekersiz qospa gáptiń irkilis belgileri (**1saat.**).

Dánekersiz qospa gáplerdi tákirarlaw (**1saat.**).

Aralas qospa gáp haqqında túsiniw. Aralas qospa gáptiń irkilis belgileri (2 saat)

A2 Sóylew kompetensiyası (tıñlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): tıñlangan tekst, kórilgen kórinistegi tiykargı axboratlıq, waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; pikirín sóz hám gáplerdi ulıwma mánisin baylanıstırıp, durıs hám anıq bayanlay aladı; tema sheńberinde bólek ayırılıp alıngan gáplerdi imla hám stillik qağıyadalarına boysınıp jaza aladı. 20-25 gápten ibarat dóretiwshilik bayan tekst (shıǵarma) jaza aladı. Teksttegi gáplerdi mazmunlı óz ara baylanıstıra aladı, pikirín izbe-iz bayanlay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan nátiyjeli paydalana aladı, ápiwayı joba dúze aladı, jazba jumısına epigraf tańlay aladı, ádebiy súwretlew qurallarınan orınlı paydalana aladı. Qol jazbası hám imla, irkilis belgisi qağıydalarına ámel qıladı. Is qağazları (arza, maǵlıwmatnama, xat, esabat, xabarnama, daǵaza) dı jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: Teksttiń maqseti haqqında biledi, qospa gáp, dánekersiz qospa gáp, baǵınıńqılı qospa gáplerdi túsindirip bere aladı. Sóylewde bulardı orınlı paydalana aladı.

A2+

Sóylew kompetensiyası (tıñlap túsiniw, oqıw, sóylew, jazıw): Galaba xabar qurallarındaǵı tekst, kórilgen kórinistegi tiykargı xabar, waqıya-hádiyselerdi túsine aladı; pikirín sóz hám gáplerdi mazmunı boyınsha baylanıstırıp, durıs hám anıq bayanlay aladı. 26-30 gápten ibarat dóretiwshilik bayan tekst (shıǵarma) jaza aladı. Teksttegi gáplerdiń mazmunın óz ara baylanıstıra aladı, pikirín izbe-izlik penen bayanlay aladı, úyrenilgen kórkemlew qurallarınan nátiyjeli paydalana aladı, ápiwayı joba dúze aladı, jazba jumısqa epigraf tanlay aladı, ádebiy suwretlew qurallarınan orınlı paydalana aladı. Qol jazba hám imla, irkilis belgisi qağıydalarına ámel qıladı. Is qağazların (arza, maǵlıwmatnama, xat, qısqqa túrdegi esabat, daǵaza) jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: Teksttiń maqseti haqqında biledi, baǵınıńqılı qospa gáp, dánekersiz qospa gáplerdi ajırata aladı, túsindirip bere aladı. Sóylewde orınlı paydalana aladı.

Tuwra gáp hám ózlestirilgen gápler haqqında túsiniw. **(1 saat).**

Tuwra gáp hám avtor gápi, olardıń orın tártibi **(2 saat).**

Tuwra gáptiń irkilis belgileri. **(1 saat).**

Tuwra gápti ózlestirilgen gápke aylandırıw jolları. Tuwra gáp hám ózlestirilgen gáplerdi tákirarlaw **(3 saat).**

Irkilis belgileri haqqında túsiniw. **(1saat).** Gáptiń sonında qoyılatuǵın irkilis belgileri.(noqat, soraw, úndew) **(4saat).**

Gáptiń ishinde qoyılatuǵın irkilis belgileri.(útir, noqatlı útir, sıziqsha, defis, qos noqat) **(4 saat).**

11-klass. Qaraqalpaq tili (háptesine 1 saat, jıllıq 34 saat)

Oqıwshılarda qalıplestiriletuǵın tayanısh kompetensiya elementlari:
xabarlar menen islew kompetensiyası :

A2

sabaqlıq hám media dereklerden zárir maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, tańlap alıw, olardan paydalana alıw.

A2

sabaqlıq hám media dereklerden zárir maǵlıwmatlardı izlep taba alıw, tańlap alıw, saqlaw, olardan nátiyjeli paydalana alıw.

Ózini ózi rawajlandırıw kompetensiyası:

A2

Turaqlı túrde ózin-ózi fizikalıq, ruwxıy rawajlandırıw, ómiri dawamında óz betinshe oqıp-úyreniw.

A2+

Turaqlı túrde ózin-ózi fizikalıq, ruwxıy rawajlandırıw, ómiri dawamında óz betinshe oqıp, úyreniw, óz betinshe qarar qabıl ete alıw kónlikpelerin iyelew.

Milliy hám ulıwma mádeniy kompetensiyası:

A2

Ádebiy til ólshemlerine ámel etiw, qarım-qatnas mádeniyatına iye bolıw, watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli bolıw.

A2+

Ádebiy til ólshemlerine ámel etiw, qarım-qatnas mádeniyatına iye bolıw, watanǵa sadıq, insanlarǵa mehir-miriwbetli hám milliy qádiriyatlarǵa itibarlıbolıw.

Sociyallıq belsendi puqara kompetensiyası:

A2

Jámiyette bolıp atırǵan waqıya hádiyselerge óziniń daxldorlikni seziniw hám olarda belsene qatnasıw.

A2+

Jámiyette bolıp atırǵan waqıya hádiyselerge óziniń daxldorlikni seziniw hám olarda belsene qatnasıw; qarım-qatnas hám huqıqıy mádeniyatǵa iye bolıw.

Matematikalıq sawatlılıq, pán hám texnika jańalıqlarınan xabardar bóliw hám paydalanıw kompetensiyası:

A2

temalar sheńberinde grammatikal'q kesteler, basqatırmalardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke jobaların dúze alıw.

A2+

temalar sheńberinde grammatikal'q kesteler, basqatırmalardı oqıy alıw, anıq esap-kitaplarǵa tiykarlanǵan halda jeke jobaların dúze alıw

Qaraqalpaq tili hám onıń rawajlanıwı. Tildiń ilim-pán, texnika hám basqa tarawlardáǵı ornı (1 saat)

Sóylew mádeniyatı. (2 saat) Sóylew ádebi. Ullı danıshpanlarımızdıń sóylew ádebi haqqındaǵı pikirleri. Sóylesiw, qarım-qatnas jasaw hám sóylew mádeniyatı. Sóylew mádeniyatı – jámiyet mádeniyatınıń aynası

Mádeniyatlı sóylew (2 saat) Onı qalıplestiretuǵın tiykarǵı belgiler. Mádeniyatlı sóylew haqqında túsinik. Onı júzege keltiriwshi tiykarǵı belgiler: tuwrısózlik, anıqlıq, mazmunlılıq, bayanlay biliw, sóz baylıǵınıń kópligi, anıqlıq, orınlılıq hám basqalar .

Sóylewdiń durıslıǵı (2 saat) Sóylewdiń durıslıǵı–onıń ádebiy til normalarına tolıq sáykesligi. Ádebiy normalardıń qalıplesiwinde sóylew ámeliyatınıń ornı. Leksikalıq normalar. Durıs sóylew normaları. Sóz jasalıw normaları. Grammatikalıq normaları. Stillik normalar. Jazba sóylewdiń durıslıǵında imla hám irkilis belgileri normaları. Sóylewdiń durıslıǵına keri tásirin tiygiziwshi jaǵdaylar.

Sóylewdiń anıq bolıwı (2 saat).Sóylewdiń anıq bolıwı ushın til birlikleri bayanlangan mazmunnıń túsiniklerge tolıq sáykes keliwi tiykarında támiyinleniwi. Sóylewdiń anıqlığı hám kóp mániligi, sinonim, omonim hám qarama-qarsı mánidegi sózlerden durıs paydalanıw.

Sóylewdiń anıqlığı hám kórkemlep sóylew. Bayanlawdıń anıqlığı hám suwretlewdiń tınıqlığı. Sóylewdiń anıqlığına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar.

Sóylewdiń mazmunlılıǵı. (4 saat) Sóylewde til birlikleri arasındaǵı mazmunı jaǵınan baylanıswınń pikirdi mazmunlı jetkerip beriwdegi áhmiyetine sáykesligi–mazmunlılıq tiykarı. Pikir quramı hám mazmunlılıq. Sóylewdiń mazmunlılıǵına erisiwde sintaksislik qurallardan orınlı hám ónimli paydalanıw. Mazmunlı sóylewde payda etuiwde sózlerdi baylanıstıra alıwdıń dóretiwshilik tekst jaratıwdaǵı ornı. Sóylewdiń mantiqiyeligige mazmunlılıǵına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar. Sóylew mazmunı hám teksttiń kompozitsiyalıq dúzilisi

Sóylewdiń tazalıǵı (2 saat) Sóylewdiń tazalıǵı- onıń ádebiy til normalarına sáykesligi menen bir qatarda ádep-ikramlılıq ádetlerine jat illetlerden awlaq bolǵan halda belgileniwi. Sóylew hám jámiyettegi ádep-ikramlılıq normalar. Sóylewdiń tazalıǵına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar. Varvarizmlar hám vulgarizmlerdiń qóllanılıw normaları. Rásmiy is qaǵazları stiline tán qalıplesken sóz, sóz dizbegi hám gáplerniń sóylewdiń tazalıǵına tásiiri

Sóylewdiń baylıǵı (2 saat) Sóylewde til baylıǵınń bay yamasa jarlılıǵı. Til baylıǵı, ondaǵı quramnıń ráń-baránligi menen belgileniwi. Qaraqalpaq tiliniń sózlik quramı. Til baylıǵınń támiyinleniwiniń tiykarı. Sóylewdiń baylıw támiyinlewde sinonim sózler, jay hám qospa gáplerdiń ornı. Sóylewdiń baylıǵına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar. Leksikalıq hám grammatikalıq tákirarlawlardıń sóylew sapasına tásiiri. Sóylewdiń baylıǵı hám sóylew stilileri.

Sóylewdiń orınlılıǵı (2 saat) Til qurallarınan qarı-qatnas sharayatı hám maqsetne sáykes túrde paydalanıw – sóylew orınlılıǵınń bas faktori. Sóylew stilleri hám orınlı sóylewdiń júzege keliwi. Orınlı sóylewdiń sapasınıń awızeki hám jazba formalarda kórinwi. Sóylewdiń orınlılıǵı hám sóz tańlaw kónlikpesi. Sóylewdiń orınlılıǵına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar

Kórkemlep sóylewde júzege shıǵarıwdaǵı ornı. Eпитet. Metafora. Teńew. Metonimiya. Giperbola hám litota. Mısqallaw. Sóylewdiń bayanlanıwına keri tásinin tiygiziwshi jaǵdaylar

Sóylewdiń bayanlanıwı (2 saat) .Sóylewdiń tásirshenligi hám bayanlanıwı. Bayanlaw hám sóylew stilleri. Sóylewdiń bayanlanıwınń támiyinlewshi qurallar.

Sóylew mádeniyatı hám sóylew texnikası (2 saat) Sóylew texnikası ulıwma sóylew mádeniyatınıń áhmiyetli belgisi. Dawıstıń sapası, sóylew barısında durıs dem alıw. Pát. Aytılıw (talaffuz) texnikası, diksiya hám basqa fonetikalıq kónlikpeler.

Is qaǵazları menen islew (2 saat)

**Oqıwshılarda qalıplestirilgen pánge baylanıslı kompetensiya elementleri:
Sóylew kompetensiyası (tıńlap túsiniw, oqıw, sóylew , jazıw):**

B1

tińlap túsiniw: belgili bir taraw boyınsha ilimiy so'ylewdi túsinedi, tińlangan teksttegi tiykarǵı xabardı ajırata aladı,ǵalabalıq qurallardaǵı aktual máselelerdiń mazmunın, maqsetin seze aladı,tińlap túsinedi. So'ylewdin' durıslılıǵı, logikalıq izbe-izligi,tazalıǵı hám tásirsheńligin ańlaydı, atamalar, kásip-óner so'zlariniń mánilik ózgesheliklerin ańlay aladı.

sóylew: So'ylewde gápti anıq hám mazmunlı hám tásirsheń bayanlay aladı, leksikalıq, grammatikalıq hám stilistikalıq normalarǵa ámel etedi, pátti orınlı hám durıs qoya aladı.

oqıw: Túrli janrdaǵı tekstlerdi kórkemlep oqıw aladı. Gáptiń maqseti,dúzilisine ámel etken halda oqıwdı.

jazıw : pikirdi anıq,izbe –iz,irkilis belgileri,kiris sóz hám kiris gáppler,ózlestirilgen gáppler, tildiń kórkemlew qurallarınan, pikirdi bayanlawda jay hám qospa gápplerden paydalanadı, dóretiwshilik tekst jaza aladı. Imlalıq hám stillik qaǵıydalarǵa ámel qıladı. Rásmiy hám shaxsıy xatlardı ajırata aladı.

30 — 35 gápten ibarat dáretiwshilik tekst (bayan) jaza aladı.

B1+

dóretiwshilik tekst jaza aladı. Imlalıq hám stillik qaǵıydalarǵa ámel qıladı. Rásmiy hám shaxsıy xatlardı ajırata aladı.

30 — 35 gápten ibarat dóretiwshilik tekst (bayan) jaza aladı.

Lingvistikalıq kompetensiya: B1

Qaraqalpaq tiliniń búgingi rawajlanıwın túsindirip bere aladı. So'ylew qarım-qatnası hám so'ylew mádeniyatı. Mádeniy so'ylew hám onı qalıplestirgen tiykarǵı belgiler,so'ylewdin' durıslılıǵı,so'ylewdin' anıqlılıǵı,so'ylewdin' logikalılıǵı, so'ylewdin' tazalıǵı,so'ylewdin' baylıǵı, so'ylewdin' jıynaqlılıǵı,so'ylewdin' bayanlanıwın ajırata aladı, awızeki hám jazba bayanlawda orınlı foydalanadı.Is qaǵazlardı jaza aladı.

Lingvistik kompetensiya:

B1+

Qaraqalpaq tiliniń búgingi rawajlanıwın túsindirip bere aladı. So'ylew qarım-qatnası hám so'ylew mádeniyatı. Mádeniy so'ylew hám onı qalıplestirgen tiykarǵı belgiler,so'ylewdin' durıslılıǵı,so'ylewdin' anıqlılıǵı,so'ylewdin' logikalılıǵı, so'ylewdin' tazalıǵı,so'ylewdin' baylıǵı, so'ylewdin' jıynaqlılıǵı,so'ylewdin' bayanlanıwın ajırata aladı, awızeki hám jazba bayanlawda orınlı foydalanadı.Is qaǵazlardı jaza aladı

Temalardı úyreniw ushın – (25 saat),bekkemlew ushın –(3 saat),tákirarlaw ushın - (1 saat), baqlaw jumısı ushın –(4 saat), jámi: (34 saat)